

Colliens historiska bakgrund som brukshund i Sverige. 2020-07-15

Staffan Thorman enligt uppdrag.

Collien har tillhört SBK sedan 1942. Genom ett beslut i SKK styrelse den 27 oktober 1941 beslöts att collien ska klassificeras som en brukshund och sålunda tillhöra Svenska Brukshundklubbens verksamhetsområde.

Historik

Collien kom till Sverige i slutet av 1800-talet. Den första beskrivningen finns i C R Sundström (1889) *Handbok för hundvänner* och då också under beteckningen Skotsk herde- eller fårhund.

Under senare delen av 1880-talet började det i svensk dagspress (Dagens Nyheter och SvD med flera) komma artiklar och notiser om Krigshundar som beskrev hur hundar användes inom olika länders arméer för att leta skadade på slagfält, för rapportföring dvs överlämnande av meddelanden mellan olika positioner samt senare som patrullhundar. De hundtyper som beskrevs som lämpliga var den skotska fårhunden, collien (ibland colleyn) samt airedaleterriern. De raserna var de första brukshundarna med dagens terminologi.

Hundar som letade skadade på slagfälten kallades efter tyskans benämning sanitetshundar, benämningen blev i början av 1900-talet sjukvårdshundar på svenska för att i dagens terminologi kallas räddningshundar vilka utbildas av SBK på uppdrag av MSB.

I Dagens Nyheter den 7 maj 1899 beskrevs hur en krigshund för den svenska armén på privat initiativ inköpts från Köpenhamn för att försöksvis dresseras till sanitetshund av underlöjtnant E R Salwén vid militärskolorna i Gävle. Rasen angavs vara av de i Sverige mycket sällsynta "collierna" och anledningen till inköpet i Köpenhamn var att där finns en präktig samling av collierna hos fru Nancy Madsen.

Detta var början på colliens karriär som brukshund i Sverige. I början av 1900-talet bildades sedan olika föreningar (Föreningen för sanitetshundens användning, Föreningen för hundens användning i krigssjukvården, Föreningen Krigshunden) med olika varaktighet men med ett gemensamt mål i syfte att utbilda och utveckla olika former av krigshundar för den svenska armén. Dessa föreningar hade ingen koppling eller samverkan med dåtidens SKK. Från början var det två raser som var aktuella, collien och airedaleterriern, för att under 1900-talets första decennium fyllas på med den tyska fårhunden dagens tyska schäferhund, dobermann och rottweiler. Schäfer fick sitt stora genombrott som krigshund under första världskriget. Redan före kriget hade den också introducerats som polishund i Sverige. Skillnaden mellan krigshund och polishund är att krigshundens användning var mycket bredare och inte inriktad mot personskydd och angrepp på människor, vilket kräver olika egenskaper och dressyr hos hundarna.

Colliens anseende som sanitetshund under 1900-talets första två decennier var högt hos allmänheten. I annonser om valpar till salu i DN och SvD angavs ofta sanitetshund i stället för collies eller skotska får- och herdehundar som ibland förtydligades med collie inom parentes.

Föreningen Svenska Skydds- och Sjukvårdshunden (FSSSH) bildades 1918 som var föregångare till dagens SBK. De tidigare föreningarna hade upphört sedan tidigare. Den nya föreningen kom att samla upp alla de olika intressenter för samhällets behov av olika tjänstehundar. FSSSH associerades

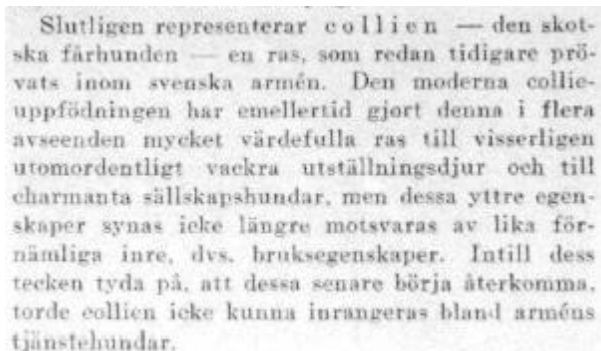
med SKK och föreningens ansvarsområde gällde dressyr och utveckling av de så kallade skyddshundraserna vilka var fyra från början. Airedaleterrier, dobermann, rottweiler och schäfer. Collien fanns ännu inte med i den gruppen. År 1922 utökades skyddshundraserna med ytterligare två raser och det var collien och boxern. Collien fick en fördjupad presentation i Svensk Skyddshundtidskrift nr 5-6, 1922. Colliens anslutning baserades på önskemål från colliéägare att gå kurser och utbilda sina hundar till sjukvårdshundar och föreningen bedömde att rasen med sin historia som sanitetshund kunde bli ett tillskott för samhället som lämplig för rapport- och sjukvårdstjänst.

Dåtidens begrepp skyddshund omfattade alla typer av samhällsfunktioner som en hund kunde användas till och för privatpersoner var det också som vakt och personskydd. Idag omfattar skyddshund endast de som tävlar inom SBK:s verksamhet inom svenskskydd, IGP och monidoring samt de hundar som finns inom polis och vaktbolag.

Inom ramen för FSSSH:s rasansvar bildades sektioner för de olika raserna. De övergick senare i rasklubbar med direkt associering med SKK. Svenska Collieklubben bildades 1924 och associerades med SKK men med en verksamhet av prov och utställningar inom FSSSH. Till exempel anordnades en skyddstävling 1924 för collie.

Collieklubbens associering med SKK var inte problemfri. År 1925 uteslöts Collieklubben ur SKK och ersattes tillsvidare med ett avelsråd för att 1928 återigen vara associerad till SKK. I DN den 22 maj 1931 noteras att Svenska Collieklubben gått i konkurs och 1932 upphävdes återigen Collieklubbens association med SKK. (Sammanfattning ur Meddelanden från SKK i SKK:s tidskrift 1925 -1932). Den collieklubben fortsatte att verka utanför SKK och de colliéägare som deltog i deras arrangemang ifrågasattes och kunde uteslutas ur SKK. År 1941 ansökte denna klubb åter att associeras med SKK men det avlogs på styrelsemötet den 27 oktober 1941.

I Ny Militär Tidskrift 1937 görs en genomgång av Hunden i Försvarets tjänst och där skrivs om collien.

Slutligen representerar collien — den skotska färhunden — en ras, som redan tidigare prövats inom svenska armén. Den moderna collieuppfödningen har emellertid gjort denna i flera avseenden mycket värdefulla ras till visserligen utomordentligt vackra utställningsdjur och till charmant sällskapshundar, men dessa yttre egenskaper synas icke längre motsvaras av lika förnämliga inre, dvs. bruksegenskaper. Intill dess tecken tyda på, att dessa senare börja återkomma, torde collien icke kunna inrangeras bland arméns tjänstehundar.

När Svenska Brukshundklubben bildades 1940 associerades sex raser från början men collien fanns inte med. De var airedaleterrier, boxer, dobermann, riesenschnauzer, rottweiler samt tysk schäfer. I en artikel ur SKK:s tidskrift från 1941 hävdas att SBK ratade collien som lämplig brukshund med de krav som nu ställdes, men det var nog en sanning med modifikation. Delvis var det kanske så men det troliga är att när SBK bildades så hade collien ingen egen organisation inom ramen för SKK att förhandla om colliens ställning med utan den fanns med som en enskild hundras. Det fanns helt enkelt ingen part att ta upp colliens ställning med. I en skrivelse till Svenska Brukshundklubben centralt från den lokala avdelningen i Skåne den 7 april 1941 kom ett förslag om att SBK borde göra en framställan hos SKK om att collien skulle klassificeras som en brukshund och därmed ingå i SBK:s verksamhetsansvar (bilaga 1).

Skrivelsen hamnade också hos SKK/VU som beslöt att skicka förslaget på remiss bland annat till Arméhundväsendet (bilaga 2). SBK skickade även in eget yttrande och ett formellt ställningstagande att collien kan tillföras brukshundraserna (bilaga 3 och 4).

Med utgångspunkt från de positiva remissvaren för en överföring av collien att tillhöra brukshundraserna så beslöt SKK styrelse den 27 oktober 1941 att collien nu tillhörde SBK:s verksamhetsområde från och med ingången av 1942 (bilaga 5).

Uppenbarligen hade Arméhundväsendet inställningen att collien fortfarande potentiellt hade bruksegenskaper som kunde utvecklas då man tillstyrkte att den tillfördes brukshundraserna.

Det var krig och behovet av lämpliga hundar för armén var stor. Dessutom fanns ett ökat behov av vallhundar då den inhemska fårproduktionen behövde utökas. Collien betraktades återigen som en samhällsresurs då den både kunde tjänstgöra inom armén som rapport- och sjukvårdshund samt även som vallhund. Till exempel så användes schäfer som vallhund under kriget. Nu blev collien som vallhund inte speciellt utnyttjad utan det var andra raser som användes mer.

Collien fick nu en sektion med en egen styrelse i likhet med de andra bruksraserna inom SBK som det sedan dess kontinuerligt funnits en samlad organisationsstruktur för rasen.

Fram till och med 1947 anges SBK som en avelsklubb med olika specialsektioner för respektive ras. Från 1948 införs återigen specialklubbar som begrepp med specialsektioner.

Sedan dess har det funnits följande organisatoriska former för collien.

1942 till 1947. Sektion

1948 till 1950. Avelsråd

1950 till 1966. Avelsråds- och korningskommitté

1967 till 1980. Avelsavdelningen för collie

1981 tills vidare. Svenska Collieklubben

Collien blev decennierna efter kriget en populär sport- och sällskapshund med höga registreringstal. Den tävlades framgångsrikt i bruksgrenarna spår, sök och rapport med många certifikat

Källor.

Artiklar, notiser och annonser ur Dagens Nyheter från 1896 till 1952.

Brukshunden 1940 till 1950

Brukshunden 2018. 100-års artiklar.

Hundar och Hundsport 1941.

Svensk Skyddshundtidskrift 1922 till 1935.

Ny Militär Tidskrift 1937

SKK styrelseprotokoll 1940, 1941 och 1942

Malmö den 7 april 1941.

Till Svenska Brukshundklubben
Stockholm

I § 1 av stadgarna för Svenska Brukshundklubben anges klubben hava till ändamål att närmast under Svenska Kennelklubbens ledning bl. främja aveln av raserna airedaleterrier, boxer, dobermannpinscher, rhesenschnauser, rottweiler och schäfer samt av de ytterligare raser, för vilka Svenska Kennelklubben åt klubben giver dylikt uppdrag och att utbilda hundar av ovan angivna raser för spår- och rapporttjänst, sanitetstjänst m.m.

Den största av de klubben anvisade tjänstegrenarna torde vara sanitetstjänsten. Försök härmed gjordes här i Sverige redan 1905, och avslutligen blev den rena skydds- och polishundsressyren den övervägande uppgiften. Här för var collien kanske mindre lämpad, och detta torde hava varit anledningen till att den icke omdömdes av någon sammanlutning med samma ändamål som de olika förut existerande specialorganisationerna för de ovan uppräknade raserna. Svenska Brukshundklubbens program upptar emellertid numera ett allsidigt främjande av hundens användning för vitt skilda uppgifter, däribland även på sista tiden utbildning av vallhundar.

För denna sista uppgift torde collien vara särskilt lämpad. Och fortfarande är ju collien på sina håll användas såsom sanitetshund. Även som spår- och rapporthund torde den lämpa sig.

Det torde därför böra ifrågasättas, att collien införlivas med de raser, vilkas avel och användning Svenska Brukshundklubben skall främja. Colliens nytteegenskaper torde böra tillvaratagas och aveln ledas på sådant sätt, att eventuella menliga följder i psykiskt hänseende av den hittills bedrivna aveln för rent utställningsändamål elimineras. I de här bedrivna dressyrkurserna deltaga även ett par collies, och de tilldraga sig särskild uppmärksamhet genom sin klokhet, läraktighet och arbetslust, så att, av dessa enstaka exemplar att döma, god förutsättningar för brukshundsressyr måste finnas hos rasen.

Härtill kommer ytterligare, att det måste betraktas såsom en inadvärten, att av två raser, som ju strängt taget äro att anse såsom lokalformer av samma ras, den tyska formen räknas såsom brukshund men den skotska icke. För övrigt är ju collien icke anförtrödd åt någon specialorganisation.

Lokalsavdelningen har på grund härav vid sammanträde den 27 mars beslutat att hos Eder hemställa, att ni måtte taga under övervägande, hurvida icke även skotsk collie bör räknas till brukshundraserna samt om ni finner detta böra ske, begära Svenska Kennelklubbens uppdrag att främja aveln av denna ras. Det vore glädjande, om ett avgränsande i denna fråga kunde träffas så snart, att rasen kunde deltaga i den blivande utställningen i Malmö den 11 maj.

Högaktningsfullt
SVENSKA BRUKSHUNDKLUBBENS
LOKALAVDELNING I SKÅNE
Erik Fornmark.

Bilaga 2. Utdrag ur SKK VU protokoll 14 maj 1941.

§ 33.

Upplästes skrivelse från Svenska Brukshundklubbens Sydsvenska Avdelning med förslag om att överföra collierasen till kategorien "brukshundar". VU beslöt att remittera skrivelsen såväl till Arméhundväsendet som till några kända uppfödare av colliers för att inhämta deras yttrande.

Bilaga 3. SBK:s yttrande om
collien som brukshund till SKK.

Stockholm den 2 maj 1941.

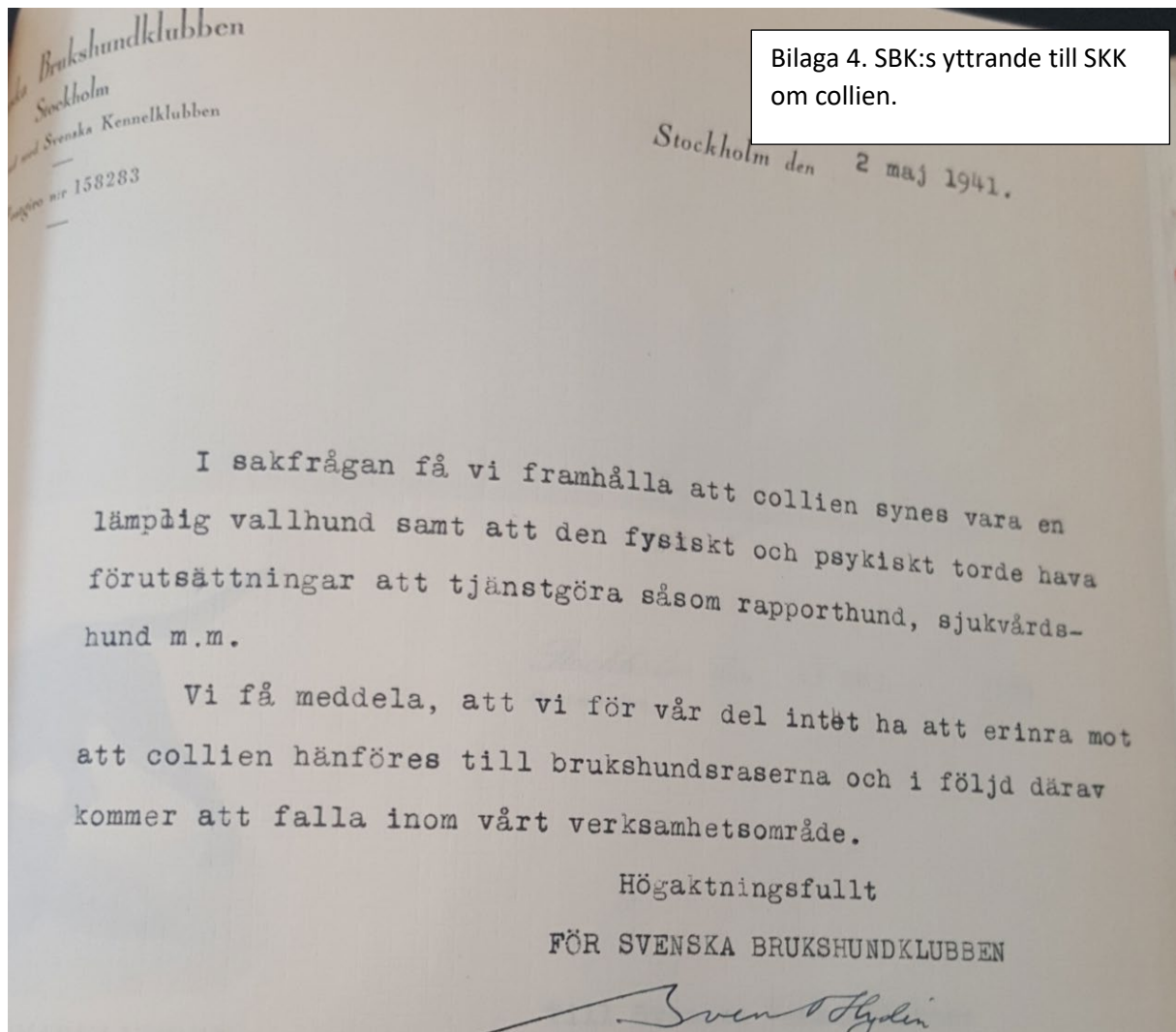
SH/MS

Till Svenska Kennelklubben,
Beridarebangatan 17,
Stockholm.

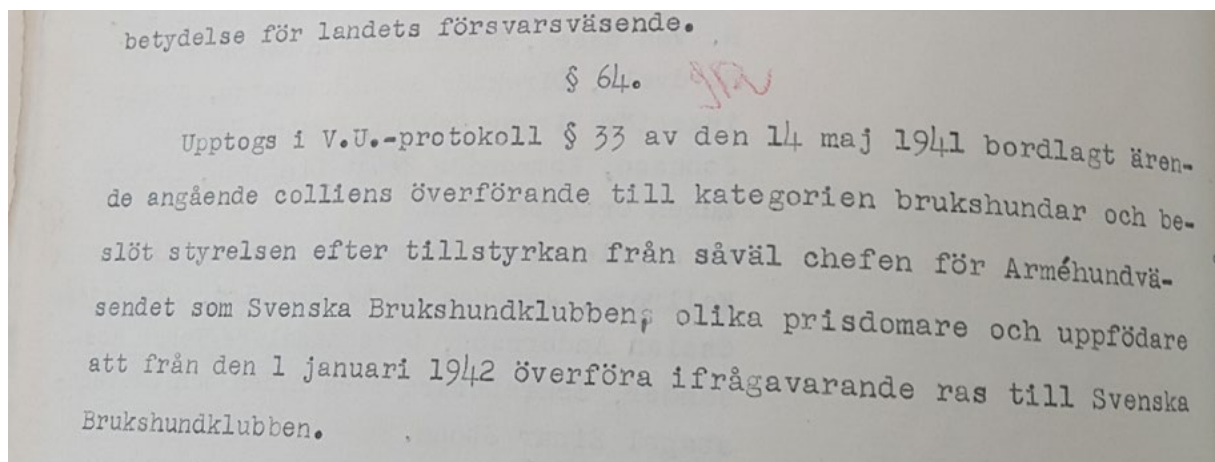
Vid Svenska Brukshundklubbens styrelsesammanträde den 10 april 1941 behandlades i avskrift bifogade skrivelse från vår lokalavdelning i Skåne.

Styrelsen beslöt att till Svenska Kennelklubbens styrelse hemställa om undersökning, huruvida collieägare och för collien intresserade personer skulle finna det önskvärt att collien åter hänfördes till brukshundraserna. Vi förutsätta att kynologiska skäl icke skulle förhindra en dylik överflyttning.

I ärendet vilja vi ytterligare framhålla, att collienasen vid Föreningen Svenska Skydds- och Sjukvårdshundklubbens tillkomst år 1918 hänfördes till klubbens verksamhetsområde. Ett flertal hundar av rasen ha även med växlande framgång deltagit i nyssnämnda organisations prov till dess rasen på Svenska Collieklubbens framställning överfördes till sällskapshundraserna. Allt vad vi hava oss bekant, torde denna Collieklubbens framställning huvudsakligen ha motiverats av personmotsättningar mellan ledningen för Collieklubben och FSSSH.

Bilaga 5. SKK:s styrelsebeslut den 27 oktober 1941 att collien överförs till kategorin brukshundar.

/Slut